

CLAVDII CLAVDIANI
CARMINA

8°

D

3

Claudianus

EDIDIT

JOHN BARRIE HALL

BSB B. G. TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT
1985

HOC VOLVMINE CONTINENTVR

Praefatio	IX
Catalogus codicum	XIV
Conspectus librorum	XX
Index siglorum	XXVI
1. Panegyricus dictus Olybrio et Probino consulibus	1
2. In Rufinum praefatio prior	12
3. In Rufinum liber prior	13
4. In Rufinum praefatio altera	29
5. In Rufinum liber alter	30
6. Panegyrici dicti Honorio Augusto tertium consuli praefatio	52
7. Panegyricus dictus Honorio Augusto tertium consuli	53
8. Panegyricus dictus Honorio Augusto quartum consuli	61
9. Epithalamii dicti Honorio Augusto et Mariae praefatio	86
10. Epithalamium dictum Honorio Augusto et Mariae	87
11—14. Fescennina dicta Honorio Augusto et Mariae	101
15. In Gildonem	107
16. Panegyrici dicti Mallio Theodoro consuli praefatio	128
17. Panegyricus dictus Mallio Theodoro consuli	129
18. In Eutropium liber prior	143
19. In Eutropium libri alterius praefatio	163
20. In Eutropium liber alter	166
21. De consulatu Stilichonis liber primus	190
22. De consulatu Stilichonis liber secundus	205
23. De consulatu Stilichonis libri tertii praefatio	224
24. De consulatu Stilichonis liber tertius	225
25. Belli Getici praefatio	239
26. Bellum Geticum	240
27. Panegyrici dicti Honorio Augusto sextum consuli praefatio	263
28. Panegyricus dictus Honorio Augusto sextum consuli	265
De raptu Proserpinae libri primi praefatio	289
De raptu Proserpinae liber primus	290
De raptu Proserpinae libri secundi praefatio	302
De raptu Proserpinae liber secundus	305
De raptu Proserpinae liber tertius	321
Carmina minora uel potius miscellanea	342
1. Ad Stilichonem	342
2. Descriptio portus Zmyrnensis	342
3. Ad Aeternalem	343
4. Descriptio armenti	343
5. 'Est in secessu longo locus'	344
6. 'Rimanti telum ira facit'	344

7. De quadriga marmorea	344
8. De Polycasta et Perdice	345
9. Hystrix	345
10. De birro castoreo	347
11. In sepulchrum speciosae	348
12. De balneis Quintianis quae in uia posita erant	348
13. In podagrium qui carmina sua non stare dicebat	348
14. Ad Maximum	349
15. De paupere amante	349
16. De eodem	349
17. De piis fratribus et de statuis eorum quae sunt apud Catinam	349
18. De mulabus Gallicis	351
19. Epistula ad Gennadium ex proconsule	352
20. De sene Veronensi qui suburbium suum numquam egressus est	353
21. De Theodoro et Hadriano	354
22. Deprecatio ad Hadrianum	354
23. Deprecatio ad Alethium quaestorem	357
24. De locusta	358
25. Epithalamium dictum Palladio u. c. tribuno et notario et Celerinae	358
26. Aponus	365
27. Phoenix	369
28. Nilus	374
29. Magnes	376
30. Laus Serenae	378
31. Epistula ad Serenam	387
32. De saluatore	390
33. De crystallo cui aqua inerat	391
34. De eodem	392
35. De eodem	392
36. De eodem	392
37. De eodem	393
38. De eodem	393
39. De eodem	394
40. Epistula ad Olybrium	394
41. Epistula ad Probinum	396
42. De apro et leone	397
43. In Curetium	397
44. In eundem	397
45. De concha Serenae	398
46. De chlamyde et frenis equi Honorio Augusto a Serena missis	398
47. De freno, phaleris et cingulo equi Honorio Augusto a Serena missis	399
48. De zona equi Arcadio Augusto a Serena missa	400
49. Torpedo	401
50. In Iacobum magistrum equitum	402
51. In sphaeram Archimedis	403
52 A. De lanario	404
52 B.	404
53. Gigantomachia	404
Carminum uel spuriorum uel suspectorum appendix	410
1. In Sirenas	410
2. Laus Herculis	410

3 A. De Dulcio	416
3 B. De Dulcio	416
4. De zona a Serena Arcadio Augusto missa	416
5. Epithalamium dictum Laurentio	417
6. De Liberalibus	420
7. Laus Martis	421
8. De Iunonalibus	421
9. De hippopotamo et crocodilo	422
10. De aquila quae in mensa de sardonyche lapide erat	422
11. De Isidis nauigio	423
12. De lauacro	423
13. De Vinalibus	423
14. De Cythera	424
15. De cereo	424
16 – 19. <i>perierunt</i>	425
20. Laus Christi	425
21. Miracula Christi	426
22	427
23. – 24.	428
Carmina Graeca	429
Gigantomachia	429
Epigrammata	433

CATALOGVS CODICVM

Florilegiorum codicibus cum sigla non dederim, sed, ubicumque eos laudo, pleniore cuiusque designatione utar, uelut Abrinc(ensis) 135, Par(isinus latinus) 15155. repertorio quod nunc sequitur ii tantum codices continentur quibus (ut proprie Claudianeis) sigla ponenda erant. qua in re a repertorio quod in editione librorum de raptu Proserpinae a. 1969 Cantabrigiae excusa iuris publici feci initium sumpsi, siglisque illic propositis (quae necessario retineo) noua sigla per hos quatuordecim annos ut usus uenit adcommodaui. omnium qui uersus Claudianos offerunt codicum (siue florilegiorum siue proprie Claudianeorum) subtilem in Prolegomenis praebui descriptionem.

- A₁ Antuerpiensis M 85, saec. xiv
 A₂ Antuerpiensis M 17. I. saec. xiv – xvi
 A₃ Antuerpiensis M 185, saec. xiv
 a Noueboracensis 96, c. 1450
 B Bernensis 398, saec. xii
 B₁ Bernensis 472, saec. xii
 B₂ Bernensis 633, saec. xii
 B₃ Bernensis 527, saec. xv
 b₁ Bononiensis 2221, saec. xiv
 b₂ Bononiensis capsula 401, saec. xv/xvi
 C Cantabrigiensis Coll. Trin. 0. 3. 22, saec. xii
 C₁ Cantabrigiensis Coll. Corp. Christi 228, saec. xiii
 C₂ Cantabrigiensis Coll. Pet. 2. I. 8, saec. xiii
 C₃ Cantabrigiensis Coll. Pet. 2. I. 0, saec. xiii/xiv
 c Clarensis 4, a. 1470
 D Dresdensis Dc. 157, saec. xiii
 d Mettensis 647, saec. xv
 E₁ Escorialensis O. III. 25, saec. xiii
 E₂ Escorialensis S. III. 29, saec. xiii
 E₃ Escorialensis P. III. 24, saec. xiii
 e₁ Erlangensis 621, saec. xv
 e₂ Erlangensis 626, a. 1469
 e₃ Erlangensis 384, saec. xiii
 F Laurentianus Acq. e Doni 672, saec. xii/xiii
 F₁ Laurentianus S. Crucis 24. sin. 12, saec. xii
 F₂ Laurentianus S. Marci 250, saec. xii/xiii
 F₃ Laurentianus 33. 4, saec. xiii
 F₄ Laurentianus Ashburnhamensis L. 977, saec. xiii/xiv
 F₅ Laurentianus 33. 8, a. 1404
 F₆ Laurentianus Gaddianus 91. 34, a. 1394
 F₇ Florentinus bibl. nat. II. ix. 132, saec. xv

XIV

- F₈ Laurentianus 33. 3, saec. xv
 F₉ Florentinus Riccardianus 718, saec. xv
 F₁₀ Laurentianus 37. 14, saec. xv
 F₁₁ Laurentianus Gaddianus 91. 4, saec. xv
 F₁₂ Laurentianus Leopoldinus 203, saec. xv
 F₁₃ Laurentianus 33. 1, saec. xv
 F₁₄ Laurentianus 33. 2, saec. xvi
 F₁₅ Laurentianus Redi 100, saec. xv
 F₁₆ Laurentianus Acq. e Doni 358, a. 1477
 F₁₇ Florentinus bibl. nat. VII. 144, saec. xiii
 F₁₈ Laurentianus 21. 15, saec. xv
 F₁₉ Laurentianus 33. 5, saec. xiii
 F₂₀ Laurentianus 33. 6, saec. xiii
 F₂₁ Laurentianus S. Marci 245, saec. xiv
 F₂₂ Laurentianus 33. 7, saec. xv
 F₂₃ Laurentianus Conv. Soppr. 164, saec. xv
 F₂₄ Florentinus bibl. nat. VI. 131, saec. xv
 f₁ Mutinensis a. M. 9. 22, saec. xv
 f₂ Mutinensis a. J. 5. 19, saec. xv
 f₃ Mutinensis γ. R. 6. 25, saec. xv
 G₁ Berolinensis lat. qu. 740, saec. xiii
 G₂ Berolinensis lat. oct. 112, saec. xv
 G₃ Berolinensis Hamiltonensis 492, saec. xv
 G₄ Berolinensis lat. fol. 39, saec. xvi
 G₅ Berolinensis lat. oct. 5, saec. xiii/xiv
 G₆ Berolinensis lat. oct. 197, saec. xv
 G₇ Berolinensis Hamiltonensis 387, a. 1434
 g Cracouiensis 71, saec. xii – xiv
 g₁ Vratislauensis Degeni deperditus, saec. xiii (?)
 g₂ Varsouiensis B. O. Z. 50, a. 1448
 g₃ Vratislauensis IV. Q. 57, a. 1478
 H Vigorniensis F 147, saec. xiv
 h Holkhamicus 332, saec. xv
 J₁ Leidensis 385, saec. xiii
 J₂ Leidensis 395, saec. xiii
 J₃ Leidensis 294, saec. xiii
 J₄ Leidensis B. P. L. 105 A, saec. xiv
 J₅ Leidensis Vossianus 126, saec. xiii
 J₆ Leidensis B. P. L. 116, saec. xiii
 J₇ Leidensis B. P. L. 131, saec. xiii
 J₈ Leidensis 87, saec. xiii/xiv
 J₉ Leidensis B. P. L. 2151, saec. xv
 J₁₀ Leidensis B. P. L. 191 B 1, saec. xii
 j Princetonensis 47, saec. xv
 K₁ Ambrosianus H 73 sup., saec. xiv
 K₂ Ambrosianus Z 73 sup., saec. xv
 K₃ Ambrosianus I 26 sup., a. 1463
 K₄ Ambrosianus S 66 sup., saec. xv
 K₅ Ambrosianus M 5 sup., saec. xiii – xv
 K₆ Ambrosianus M 9 sup., saec. xiii

XV

INDEX SIGLORVM

In diuersis carminum traditionibus adhibentur primo loco sequentes libri:

(i) PANEGRICVS DICTVS OLYBRIO ET PROBINO CONSVLIBVS (1)

J ₆	Leidensis 116. s. xiii	} Ser. I
Z	Parmensis 2504. s. xii	
T ₁	Turicensis 134. s. xiii	} Ser. III
θ	Atrebatensis 438. s. xii/xiii	
A ₂	Antuerpiensis M 17. l. s. xiv	} Ser. VI
F	Laurentianus Acq. e Doni 672. s. xii/xiii	
F ₃	Laurentianus 33. 4. s. xiii	
F ₁	Florentinus VII. 144. s. xiii	
F ₂₁	Laurentianus 245. s. xiv	
J ₅	Leidensis 294. s. xiii	
n ₁	Neapolitanus IV. E. 47. s. xii/xiii	} Ser. VI
q	Cambrensis 21589 C. s. xii/xiii	

huius carminis uu. 201 – 204 tantum ex edd. Isengriniana et Claueriana proferuntur.

(ii) CARMINA MAIORA ET PVBLICA (2-28)

Γ	Bruxellensis 5381. ca. 1050 (tantum in carminibus 2 – 5, 15, 18 – 20, 25 – 26)	} Ser. I
g	Cracouiensis 71. s. xii	
K ₆	Ambrosianus M 9 sup. s. xiii (tantum in carminibus 6 – 8)	} Ser. II
P ₂	Parisinus 8082. s. xiii	
Z	Parmensis 2504. s. xii (tantum in carmine 28)	} Ser. III
L	Londiniensis Burney 167. s. xiii	
F ₂	Laurentianus 250. s. xii/xiii	} Ser. IV
P	Parisinus 18552. s. xii/xiii	
R	Vaticanus 2809. s. xii (praeterquam in carminibus 6 – 8, 25 – 26)	} Ser. V
W ₁	Guelferbytanus Gud. 220. s. xiii	
F	Laurentianus Acq. e Doni 672. s. xii/xiii (praeterquam 26 vv. 312 – fin., 27 – 28)	} Ser. VI
F ₁₇	Florentinus VII. 144. s. xiii (praeterquam in carminibus 2 – 5, 15, 18 – 20)	
J ₃	Leidensis 294. s. xiii	
n ₁	Neapolitanus IV. E. 47. s. xii/xiii	

XXVI

INDEX SIGLORVM

(iii) DE RAPTV PROSERPINAЕ

A ₁	Antuerpiensis M 85. s. xiv	} Class. α
F ₁	Laurentianus 24. 12. s. xii	
J ₃	Leidensis 294. s. xiii	
L ₁₀	Oxon. Bodl. lat. class. c. 12. s. xiii/xiv	
P ₅	Parisinus 15005. s. xiii/xiv	} Class. β
C ₁	Cantabrigiensis Corp. Chr. 228. s. xiii	
F ₂	Laurentianus 250. s. xii/xiii	
F ₃	Laurentianus 33. 4. s. xiii	
g	Cracouiensis 71. s. xii	} Class. γ
L ₁	Londiniensis Egerton 2627. s. xii	
J ₂	Leidensis 395. s. xiii	
J ₄	Leidensis B. P. L. 105 A. s. xiv	
L ₂	Londiniensis Add. 21 213. s. xiii	} Class. γ
L ₃	Londiniensis Add. 6042. s. xiii	
Z	Parmensis 2504. s. xii	

quos uersus quis liber omiserit praebet, uno quoque apparatus critici loco ostenditur.

(iv) CARMINA MINORA VEL POTIVS MISCELLANEA

Flor	Laurentianus 33. 9. s. xv	} Ser. A
C	Cantabrigiensis Trin. O. 3. 22. s. xii	
g	Cracouiensis 71. s. xii	} Ser. B
J ₃	Leidensis 294. s. xiii	
L ₁	Londiniensis Egerton 2627. s. xii	
O ₃	Oxonensis Bodl. auct. F. 2. 16 (pars altera), s. xii/xiii	
F ₂	Laurentianus 250. s. xii/xiii	} Ser. C
P	Parisinus 18552. s. xii/xiii	
W ₁	Guelferbytanus Gud. 220. s. xiii	} Ser. D
A	Veronensis 163. s. viii	
R	Vaticanus 2809. s. xii	} Ser. E
R ₃₆	Vaticanus Reg. 123. a. 1056 (non nisi in carm. 28)	
S ₁	Sangallensis 273. s. ix (non nisi in carm. 53)	

(v) CARMINVM VEL SPVRIORVM VEL SVSPECTORVM APPENDIX

A	Veronensis 163. s. viii (tantum in carminibus 1, 2)
R	Vaticanus 2809. s. xii (tantum in 3a – 10)
K ₆	Ambrosianus M 9 sup. s. xiii (tantum in 3a – 7, 9, 10)
R ₃₇	Vaticanus 9135. s. xvii (tantum in 3b. 6 – 7, 9 – 15)
ψ	Heidelbergensis 358. 44 ^s . s. xvii (tantum in 3b. 6 – 7, 9, 12 – 15)
P ₁₂	Parisinus 5719. s. xiv (tantum in 3a. 4)
Camers	ed. Camertis a. 1510 excusa (tantum in 1, 2, 20, 21)
Clauerius	ed. Parisiis a. 1602 excusa (tantum in 9 – 10)

carmina 20 – 21 adsunt in cod. Cantiliacensi, s. xvi. carmina 22 – 23 primus protulit Binetus.

XXVII

MAGNES

Quisquis sollicita mundum ratione secutus
 semina rimatur rerum, quo luna laborat
 defectu, quae causa iubet pallescere solem,
 unde rubescentes ferali crine cometae,
 unde fluant uenti, trepidae quis uiscera terrae
 concutiat motus, quis fulgura ducat hiatus,
 unde tonent nubes, quo lumine floreat arcus,
 hoc mihi quaerenti, si quid deprendere ueri
 mens ualet, expediat.

lapis est cognomine magnes

decolor obscurus uilis, non ille repexam
 caesariem regum, non candida uirginis ornat
 colla nec insigni splendet per cingula morsu,
 sed noua si nigri uideas miracula saxi,
 tum pulchros superat cultus et quidquid Eois
 Indus litoribus rubra scrutatur in alga.
 nam ferro meruit uitam ferrique rigore
 uescitur: hoc dulces epulas, hoc pabula nouit;
 hinc proprias renouat uires: hinc fusa per artus
 aspera secretum seruant alimenta uigorem;
 hoc absente perit: tristi morientia torpent
 membra fame uenasque sitis consumit apertas.

Mauors, sanguinea qui cuspe uerberat urbes,

29 Flor. CgJ₃L₁O₃. F₂PW₁. A (qui incipit a u. 34), R
 magnes Flor: magnes incipit R: incipit magnes CPB₁C₁ζ: de magnete K₆ (in
 catalogo) L₃S₃: de statua Martis ferrea et Veneris magnitica Aldina || 1 securus
 contra metrum FlorCL₁ || 5 ruant Heinsius || 6 commoueat L₁F₂W₁, Iuntina ||
 quis... hiatus PR: quae... origo cett. mei || fulgura] fulmina Liuii Vaticanus:
 flumina C₁ || 7 tonent L₁pc. cett. mei: -ant L₁acP || 8 haec FlorF₂ || deprehen-
 dere L₁: expediam Flor: comprehendere g || uerum PR, Iuntina || 9 expedi-
 ant K₆: expediam F₁₉: experiar Heinsius || cognoscere K₄ || 10 discolor Heinsius ||
 ipse Z || 11 non pectora PRK₆acL₃P₁₂ || 12 om. PRL₃P₁₂ || 14 tum pulchros su-
 perat R, cett. mei: (tunc pulchros) superet Rscr: tunc superat pulchros Exc. Laeti:
 purpureos superet Heinsius || 15 indj* FlorW₁W₂: indis CL₁ || rubram... in
 algam PR: rubra... harena ζ || scrutantur* FlorCL₁W₁ || 16 nam PRW₂ul: ex
 cett. mei: et W₂ || rigorem C: uigore PRK₆: uigori K₆ul || 17 hoc¹] haec K₆L₃:
 hic A₂: has Iuntina || epulas dulces B₁ || hoc²] haec PRK₆, Iuntina: hic A₂ ||
 18 infusa PR || 19 uaporem A₂ || 20-21 om. PRL₃ || 21 siti Flor || 22 sqq. a prae-
 cedentibus, titulo de ornatu ueneris et martis indito, separat ζ

et Venus, humanas quae laxat in otia curas,
 aurati delubra tenent communia templi.
 effigies non una deis, sed ferrea Martis
 forma nitet, Venerem magnetica gemma figurat.
 illis conubium celebrat de more sacerdos;
 ducit flamma choros; festa frondentia myrto
 limina cinguntur, roseisque cubilia surgunt
 floribus, et thalamum dotalis purpura uelat.
 hic mirum consurgit opus; Cytherea maritum
 sponte rapit caelique toros imitata priores
 pectora lasciuo flatu Mauortia neetit
 et tantum suspendit onus galeaeque lacertos
 implicat et uiuis totum complexibus ambit.
 ille lacessitus longo spiraminis actu
 arcanis trahitur gemma de coniuge nodis.
 pronuba fit Natura deis ferrumque maritat
 aura tenax: subitis sociantur numina furtis.
 quis calor infudit geminis alterna metallis
 foedera? quae duras iungit concordia mentes?
 flagrat anhela silex et amicam saucia sentit
 materiem placitosque chalybs cognoscit amores.
 sic Venus horrificum belli conspescere regem
 et uultu mollire solet, cum sanguine praeceps
 aestuat et strictis mucronibus asperat iras.
 sola feris occurrit equis soluitque tumorem
 pectoris et blando praecordia temperat igni.
 pax animo tranquilla datur, pugnasque calentes
 deserit et rutilas declinat in oscula cristas.
 quae tibi, saeue puer, non est permissa potestas!

23 curas] uires gL₄: gentes K₆: mentes Heinsius || 26 nitet] uiret J₃L₄: uiget g
 Magnesia Heinsius || forma L₄ || 27 conubium] conuiuium Pac: coniugium Ppc
 29 limina Ppc, cett. mei: lumina F₂Pac || 30 thalamos PpcR, Iuntina || 32 imi-
 tata (J₃) (P), cett. mei: mentita Pul || 34 hic incipit A galeae- W₁pc, cett. mei:
 galea- F₂W₁ac || 35 compagibus L₃ || 36 actu] lectu Budid., Heinsius: aestu Hein-
 sius || 37 alternis B₁ || 38 fit natura] sit natura P: frenatura Flor || 40 infudit g LR:
 infundit cett. mei: insudet P: insudat Heinsius || 41 duras... mentes] duos...
 montes Barthius: duras... cautes Goodgear iunxit L₄: uinxit g: nutrit W₂ ||
 42 sentit A?, cett. mei: sensit A? (teste Jeep) K₄ || 43 materiam PR, Iuntina ||
 placitos... cognoscit amores Exc. Laeti: placidos... cognoscit amores om-
 nes mei: placidum... cognoscit amorem W₂: placido... ignoscit (ignoscit
 'Vaticanus' Heinsii) amore Heinsius || 45 uultum R: multum P || 46 stric-
 tis R: tristis P. I? : tristes cett. mei || 47 mollietque R || 48 igne Exc. Gyr.: A in-
 cert. || 51 saeua Flor. A

tu magnum superas fulmen caeloque relicto
 fluctibus in mediis cogis mugire Tonantem.
 iam gelidas rupes uiuoque carentia sensu
 membra feris, iam saxa tuis obnoxia telis,
 et lapides suus ardor agit, ferrumque tenetur
 inlecebris: rigido regnant in marmore flammae.

30

LAUS SERENAE

Dic, mea Calliope, tanto cur tempore differs
 Pierio meritam serto redimire Serenam?
 uile putas donum, solitam consurgere gemmis
 et rubro radiare mari si floribus ornes
 reginae regina comam? sed floribus illis,
 quos neque frigoribus Boreas nec Sirius urit
 aestibus, aeterno sed ueris honore rubentes
 fons Aganippaea Permessius educat unda:
 unde piae pascuntur apes et prata legentes
 transmittunt saeculis Heliconia mella futuris.
 dignius an uates alios exercuit unum
 femineae uirtutis opus? consorte redempto
 casta maritali successit Thessala fato
 inque suos migrare uirum non abnuit annos.
 hoc Graii memorant. Latiis mouet ora Camenis
 praescia fatorum Tanaquil, rediensque per undas
 Cloelia Thybrinas, et eodem flumine ducens

29 52 superas P, cett. mei: superes P^{sscr} | fulmen Flor Δ R: numen cett. mei
 54 sexu Iuntina || magnes explicit R
 30 Flor, CgJ₃L₁O₃, F₂PW₁, R
 laus serenae Flor: incipit laus serene CRS₃ζ || 1 sic P (s- ma) | mihi F₂. Iun-
 tina | tanto cur tempore Flor R: cur tanto tempore gJ₃O₃C₁L₄: cur tanto in
 tempore K₄: cur tantum in tempore CL₁F₂PW₁W₂: cur tantum in tempora K₆L₃.
 Sched. Gud.: cur tanta in tempora Heinsius || 2 sertis C₁ || 4 aut R || 5 si C₁F₃.
 6 nec... nec O₃C₁ || 7 eterni S₃ || 8 permessius R. Exc. Gyr.: permessidos F₂:
 permesidos cett. mei: parnasidos Flor | umbra Heinsius || 11 an] ani R: aut marg.
 Marcil.: haud Camers, Exc. Gyr. | ullum Birt || 12 consorte K₄: quod sponte
 omnes mei || 14 uiros Buslid.: uiro Buslid. ('ex emendatione'), Heinsius | abnuit
 Flor R: abnegat* cett. mei: abneget C || 15 hec K₄ | graii gL₁F₂W₁ || 17 cloelia
 Flor R: nugantur cett. mei